

CZAGÁNY LÁSZLÓ*

A kis- és középvállalkozások finanszírozásának aktuális kérdései az Európai Unióban

Abstract

The European Council passed during its may 2006 meeting the Small Business Act, which contain the initiatives to facilitate sustainable growth and enhanced competitiveness for european small- and middle-sized enterprises. The first part of the paper discusses the general problems of small business financing in accordance with this document, then individually assesses the situation in eight countries.

1. Bevezetés

Az Európai Unió jövője szempontjából meghatározó kérdés, hogy mennyire sikerül építenünk a kis- és középvállalkozások növekedési és innovációs lehetőségeire. A folyamatos szerkezeti átalakulásokkal jellemezhető, globálisan változó környezetben és a fokozott versenynek való kitettség mellett a kkv-knak a társadalmunkban betöltött szerepe még fontosabbá vált, hiszen munkalehetőségeket teremtenek, és meghatározó szerepet játszanak a helyi és regionális közösségek boldogulása szempontjából. Az EU ezért egyértelműen a kkv-k szükségleteit helyezte a növekedést és foglalkoztatást célzó lisszaboni stratégia középpontjába.

Az EU modern kkv-politikájának a 2005–2007-es félidős felülvizsgálata¹ azt mutatta, hogy mind a tagállamok, mind az EU előrehaladást ért el a „kkv-barátabb” üzleti környezet megteremtésében. A Bizottság valódi erőfeszítéseket tett a kkv-kat hátráltató adminisztratív terhek csökkentése érdekében, és jelentősen megerősítette a 2007–2013-as időszak európai uniós támogatási programjainak kkv-irányultságát. A tagállamok érzékelhetően javították a kkv-k üzleti környezetét, amelyhez az ötleteket a 2000-ben Feirában elfogadott Kisvállalkozások Európai Chartája keretében megosztott legjobb gyakorlatok szolgáltatták. Végrehajtották az Európai Tanács 2006 tavaszi ülésének következtetéseit, például bevezették az egyablakos cégbejegyzési eljárást, továbbá lecsökkentették a vállalkozásindításhoz szükséges időt és költségeket.

A jobb szabályozásra irányuló EU-s stratégia további döntő fontosságú elem a kkv-k számára, amelyeknek az érdekeit nagyban szolgálja majd a hatályos EU-s jogszabályok megújítása és egyszerűsítése, továbbá az az ambiciózus program, amelynek célja, hogy a közösségi jogszabályokból fakadó adminisztratív teher 2012-ig 25%-kal csökkenjen.

Az ígéretes előrehaladás mellett az EU-nak további meghatározó lépéseket kell tennie, hogy a kkv-k teljes potenciálja kibontakozhasson. Általánosságban elmondható, hogy az EU-ban a kkv-k még mindig alacsonyabb termelékenységgel rendelkeznek és lassabban növekednek, mint az Egyesült Államokban. Míg az USA-ban a fennmaradó cégek átlagosan 60%-kal emelik meg a foglalkoztatottak létszámát működésük hetedik évére, addig Európában a fennmaradó cégek foglalkoztatás bővítése a 10–20%-os nagyságrendben mozog. A kkv-knak még mindig a működési feltételeiket lerontó piaci elégtelenségekkel kell szembenéznük, és ilyen feltételek között versenyeznek a többi szereplővel az olyan területeken, mint például a pénzügy (különösen a kockázati tőke), kutatás, innováció, valamint a

* Egyetemi docens – SZTE Mémnöki Kar Ökonómiai és Vidékfejlesztési Intézet.

környezetvédelem. A kkv-k mintegy 21%-a állítja például, hogy a forráshoz jutás problémát jelent számára, és ez az arány a mikrovállalkozások esetében számos tagállamban még sokkal magasabb. További probléma, hogy a nagyvállalatokkal való összehasonlításban kevés európai kkv valósít meg sikeres innovációt. A helyzetet rontják az olyan szerkezeti nehézségek, mint a menedzsment és műszaki készségek hiánya, illetve a tagállami munkaerőpiacokat továbbra is jellemző merevségek.

2. A „Small Business Act” (SBA)²

A kkv-knak az európai gazdaságban betöltött szerepe több alkalommal nyert elismerést a legmagasabb politikai szinteken. A 2008. márciusi Európai Tanács egyöntetű támogatását fejezte ki a kkv-k fenntartható növekedésének és versenyképességének fokozására irányuló kezdeményezéssel kapcsolatban, amely a „Small Business Act” (SBA) elnevezést kapta, és a Tanács kérte annak gyors elfogadását. Az egységes piac felülvizsgálata szintén további intézkedéseket sürgetett egy, a mai kkv-k szükségleteinek jobban megfelelő egységes piac megteremtése érdekében, hogy az jobb eredményeket hozzon és több előnnyel járjon. Végezetül az SBA kidolgozását megelőző közmeghallgatás és online konzultáció megerősítette, hogy a kkv-k teljes potenciáljának kibontakoztatásához nagy horderejű politikai kezdeményezésre van szükség. Ezért határozott a Bizottság e döntő lépés megtétele mellett, és készítette el a „Small Business Act” elnevezésű, európai kisvállalkozói intézkedéscsomagot.

Az európai SBA középpontjában az a meggyőződés áll, hogy a kkv-k számára a legjobb keretfeltételek megteremtése elsősorban és leginkább attól függ, hogy a társadalom mennyire ismeri el a vállalkozókat. A társadalomban uralkodó általános vélekedésnek ösztönöznie kell az egyéneket arra, hogy vonzó lehetőségként tekintsenek a saját vállalkozás elindítására, és a társadalomnak méltányolnia kell, hogy a kkv-k jelentős mértékben hozzájárulnak a foglalkoztatás bővítéséhez és a gazdasági jóléthez. A „kkv-barát” környezet megteremtése szempontjából döntő fontosságú, hogy az EU-ban megváltozzon a vállalkozók szerepéről és a kockázatvállalásról alkotott vélemény: a politikai vezetőknek és a médiának elismerésben kell részesíteniük a vállalkozói készséget és a kockázatvállalási hajlandóságot, a közigazgatásnak pedig támogatnia kell őket. A „kkv-barát” szemléletnek meghatározóvá kell válnia, a szabályoknak pedig annak többségnek az érdekeit kell szolgálnia, amely alkalmazni fogja azokat: ez a „Gondolkozz előbb kicsiben” elv.

„A Small Business Act intézkedéscsomag ezért a vállalkozásokkal kapcsolatos általános politikai megközelítést kívánja javítani, és a „Gondolkozz előbb kicsiben!” elv visszavonhatatlan rögzítésére törekszik a politikaalkotásban – a szabályozástól a közszolgáltatásokig. A kezdeményezés továbbá a kkv-k fejlődését hátráltató, még fennálló problémák kezeléséhez nyújtott segítségen keresztül segíti a kkv-k növekedését.” – olvashatjuk a dokumentum bevezetőjében.³

Az SBA épít a Bizottság és a tagállamok által a szakpolitikai területeken elért eredményekre, új politikai kereteket teremt, amely integrálja a már létező vállalkozáspolitikai eszközöket, és különösen a Kisvállalkozások Európai Chartájára és a modern kkv-politikára támaszkodik. Ezen ambiciózus politikai program megvalósítása érdekében a Bizottság olyan egyedülálló politikai partnerséget javasol az EU és a tagállamok között, amely összhangban van a szubszidiaritás és az arányosság elveivel. A kezdeményezésnek adott szimbolikus „Small Business Act” elnevezés azt a politikai szándékot fejezi ki, hogy elismerést kapjon a kkv-k központi szerepe az EU gazdaságában, továbbá, hogy az EU és tagállamai számára most először átfogó politikai kereteket alkossanak. Ennek érdekében az EU 10 elvet fogalmaz meg, amelyek segítik majd a politikák kidolgozását és végrehajtását mind közösségi mind tagállami szinten. Ezek az elvek az alábbiak:

- a) Olyan környezetet kell teremteni, amelyben a vállalkozók és a családi vállalkozások boldogulhatnak, és amely díjazza a vállalkozói készséget.
- b) Biztosítani kell, hogy a csődbe jutott becsületes vállalkozók gyorsan megkapják a lehetőséget az újrakezdéshez.
- c) A „Gondolkozz előbb kicsiben” elvnek megfelelő szabályokat kell alkotni.
- d) A közigazgatási rendszereknek meg kell felelniük a kkv-k szükségleteinek.
- e) A szakpolitikai eszköztárat hozzá kell igazítani a kkv-k szükségleteihez; meg kell könnyíteni a kkv-k részvételét a közbeszerzési eljárásokban, jobban ki kell használni a kkv-k állami támogatásának lehetőségeit.
- f) Meg kell könnyíteni a kkv-k finanszírozását, továbbá olyan jogi és üzleti környezetet kell teremteni, amely támogatja a kereskedelmi tranzakciókhoz kapcsolódó fizetések időben történő teljesülését.
- g) Segíteni kell a kkv-kat abban, hogy nagyobb mértékben élvezhessék az egységes piac nyújtotta előnyöket.
- h) Elő kell segíteni a kkv-k szaktudásának fejlesztését és az innováció valamennyi formáját.
- i) Lehetővé kell tenni a kkv-k számára, hogy a környezeti kihívásokat üzleti tőseggé alakítsák.
- j) Támogatni kell a kkv-kat, hogy részesüljenek a növekvő piacok előnyeiből.

Ez a dolgozat főként a 6. elvhez kapcsolódik, a kkv-k finanszírozási problémáit tárgyalja, de a finanszírozási kérdések természetesen több elvhez is kapcsolódnak, például a csődbe jutott vállalkozásokkal foglalkozó 2. elvhez, vagy az innovációról szóló 8. elvhez.

3. A kkv-k finanszírozási rendszerének általános jellemzése⁵

A Small Business Act minden elvvel kapcsolatban úgy jár el, hogy először egy általános helyzetképet fest, majd kijelöli a Bizottság feladatait, végül ajánlásokat fogalmaz meg a tagországok kormányai számára.

Az elemző rész leírja, hogy a megfelelő finanszírozási formához való hozzáférés komoly nehézséget okozhat a vállalkozónak és a kkv-k-nak, így az adminisztratív terhek után a második helyen szerepel a kkv-k gondjai között. A helyzet az EU által nyújtott támogatás ellenére is így néz ki. A 2007–2013 közötti költségvetési időszakra nagyszabású elképzelések fogalmazódtak meg. Ennek dokumentuma a Versenyképességi és Innovációs Program. A VIK egyik központi kérdésköre a kkv-k finanszírozása..

A vállalkozási és innovációs program⁶ azon ismert tartós piaci hiányosságokat célozza meg a Közösségnek a kkv-k számára kockázati tőke és garanciaeszközök biztosítására szakosodott intézménye, az Európai Befektetési Alap (EBA) által a Bizottság nevében működtetett közösségi pénzügyi eszközökön keresztül, amelyek a kkv-k saját tőkéhez, kockázati tőkéhez és kölcsönökhöz való nehéz hozzáféréssel kapcsolatosak. A többéves program alapján elvégzett független értékelések a legjobb gyakorlatként határozták meg a piacialapú megközelítést és ezen eszközök EBÁ-n keresztül történő alkalmazását.

A program elképzelése szerint a kkv-k-ra vonatkozó közösségi pénzügyi eszközök megkönnyíthetik a magvető tőkéhez illetve a korai stádiumban történő befektetéshez szükséges tőkéhez való hozzáférést a kezdő vagy fiatal innovatív vállalkozások számára. A gyorsan növekvő és innovatív kkv-k támogatásán keresztül megoszlik a kockázat és a nyereség a magán tőkebefektetőkkel, biztosítva az innovatív vállalatok számára a tőkeellátás jelentős javítását. Ezek az eszközök a korai stádiumban és a bővítési fázisban lévő innovatív kkv-k számára a fejlesztési tőkeellátást növelik a „follow-on” tőke bevonásával, amely segíti a vállalkozásokat, hogy termékeiket és szolgáltatásaikat a piacon értékesíthessék és kutatási, fejlesztési tevékenységeket végezzenek. A

kkv-garanciakeret továbbra is viszont- vagy társgaranciákat biztosít a támogatásra jogosult országokban működő garanciaprogramok számára, és közvetlen garanciákat a pénzügyi közvetítők számára. Ez a piaci működőképesség hiányára helyezi a hangsúlyt a növekedési potenciállal rendelkező kkv-k hitelekhez (vagy hitelhelyettesítőkhöz, pl. lízing) való hozzáférése, a mikrohitel-ek biztosítása és a sajáttőkéhez vagy kvázi tőkéhez való hozzáférés területén.

A Versenyképességi és Innovációs Keretprogram több mint 1 milliárd EUR-t biztosít a kkv-k finanszírozáshoz jutására, amelynek nagy része az EBB-csoporton keresztül válik elérhetővé. 2013-ig a kohéziós politika mintegy 27 milliárd EUR-t kifejezetten a kkv-k támogatására fordít. Megközelítőleg 10 milliárd EUR áll rendelkezésre pénzügyi tervezési eszközökön keresztül, ideértve a JEREMIE programot, és mintegy 3,1 milliárd EUR kockázati tőke formájában elérhető támogatást. Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap szintén támogatást nyújt a kkv-knak, hiszen elősegíti többek között a vállalkozóvá válást, és ösztönzi a vidéki területek gazdasági diverzifikációját.

Ezzel egyidejűleg azonban a kockázatkerülés miatt a befektetők és a bankok gyakran távol maradnak a kezdő vagy a korai növekedés szakaszában lévő vállalkozások finanszírozásától. A kkv-finanszírozás piacának esetleges elégtelenségeit fel kell tární és korrigálni kell annak érdekében, hogy az európai kockázati tőke-piacok továbbfejlődhessenek, illetve, hogy a kkv-k könnyebben juthassanak mikrohitelhez valamint, hogy új termékek és szolgáltatások fejlődhessenek ki. Sok vállalkozónak ezen felül útmutatásra és oktatásra van szüksége a különböző finanszírozási formák előnyeiről és hátrányairól, továbbá arról, hogy miként terjesszék elő projektjavasolataikat a lehetséges finanszírozóknak.

A kkv-k ráadásul gyakran küzdenek a rossz tőkeellátottság problémájával, amit tovább súlyosbít a késedelmes fizetések Európában meghonosodott kultúrája. Tény, hogy országtól függően a kkv-knak átlagosan 20-tól akár 100-nál is több napig kell várniuk számláik teljesítésére. Minden negyedik fizetéseképtelenség mögött a késedelmes fizetés húzódik meg. ez évente 450 000 munkahely és 25 milliárd EUR elvesztését eredményezi. A Bizottság egyetért az Európai Beruházási Bank Csoport (azaz az EBB és az EBA) értékelésével, amely szerint szükség van a kkv-k finanszírozáshoz jutási feltételeinek javítására, és így üdvözlí a Csoport erőfeszítéseit, amelyeket meglévő termékeinek modernizálása, alkalmazásuk egyszerűsítése és felhasználási területük szélesítése érdekében tesz 2008 óta. A Bizottság melegen *üdvözlí* a EBB Csoport által 40 millió EUR-s (amelyből 16 millió EUR fog az EBB-től származni) kezdőtőkével létrehozott „Microfund”-ot, amely olyan nem banki intézményeket fog támogatni, amelyek a Bizottság új mikrohitelzési kezdeményezésének keretében mikro-finanszírozással foglalkoznak. A Bizottság helyesli továbbá az EBB azon elképzelését, amely egy önálló mezzanine finanszírozási keret létrehozására irányul a kkv-szektor alsó szegmense számára, továbbá azokat a terveket, amelyek olyan sajátos, kockázat-megosztási pénzügyi eszközök létrehozására irányulnak a kereskedelmi bankok bevonásával, amelyek megfelelnek a gyorsan növekvő innovatív kkv-k és a közepesen feltőkésített vállalkozások szükségleteinek, és választ adnak a feltárt piaci elégtelenségekre.

Az SBA finanszírozásra vonatkozó elvének gyakorlatba történő átültetése érdekében a Bizottság vállalta, hogy

- értékelni fogja, hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésre a határon átnyúló magántőke kihelyezések könnyebbé tétele érdekében, hogy megerősítse az európai kockázati tőkepiacokat;
- támogatást nyújt a tagállamok részére ahhoz, hogy kidolgozhassák magas színvonalú, befektetésre felkészítő programjaikat („investment readiness programmes”).

A tagállamok felkérést kapnak arra, hogy

- dolgozzanak ki olyan finanszírozási programokat, amelyek áthidalják az 100 000 és az 1 millió EUR közötti finanszírozási szakadékot, elsősorban a kölcsöntőke és saját-

tőke elemeit vegyítő eszközök alkalmazásával, betartva ugyanakkor az állami támogatásra vonatkozó szabályokat;

- találjanak megoldást azokra a szabályozási és adózási akadályokra, amelyek gátolják az egységes piacon működő kockázati tőke alapokat abban, hogy ugyanolyan feltételek mellett fektessenek be, mint a hazai alapok;
- biztosítsák azt, hogy vállalati nyereség adóztatása ösztönözze a befektetéseket; teljes mértékben használják ki a kohéziós politika programjai és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap keretében a kkv-k támogatására rendelkezésre álló forrásokat

4. Kockázati tőke a kisvállalati szektorban⁶

Az SBA elemzéséből is kitűnik az a hangsúly, hogy az európai versenyképesség jövője az integrált, nyílt és versenyképes pénzügyi piactól függ. A növekedés iránt elkötelezett vállalkozók számára a külső finanszírozás akkor válik szükségessé, amikor kezdeti pénzforszáraik kimerülnek. A jól értesült magánbefektetők létfontosságúak az üzleti vállalkozások elindításához, azonban Európában súlyos és tartós az informális befektetők, az „üzleti angyalok” és más előkészítési befektetők állandó hiánya. Becslések szerint az informális befektetések száma Európában nem éri el az egyesült államokbeli informális befektetések 10 százalékát.

Az előkészítési befektetők hiányát részben az okozza, hogy rossz a megtérülés. Európában az összes kockázati tőkebefektetésnek csupán 6 százaléka térül meg 10 éven belül, ugyanez az arány az Egyesült Államokban 26 százalék. Ugyanakkor éppen az előkészítési és az indulási tőke hiánya akadályozza meg azt, hogy az új vállalatok olyan méretűvé váljanak, hogy már bővítési tőkére számíthassanak. A termék és munkaerőpiacok merevsége csökkenti a megtérülést, a finanszírozás hiányzó láncszemei pedig számos induló vállalkozást megakadályoznak abban, hogy kiteljesíthessék növekedési potenciáljukat.

A magánfinanszírozási források hiányát az előkészítés és indulási szakaszban részben kompenzálják az állami befektetők vagy állami-magán partnerségek. Az EU-s programok pénzügyi eszközeit ilyen célokra is felhasználhatják, és állami támogatási szabályok is segíthetik a pénzügyi hiány leküzdését. Az eredményes állami befektetéshez azonban társulni kell a magánbefektetőkkel.

Az Egyesült Államokkal való összehasonlítás azt mutatja, hogy van bőven mit javítani, elsősorban a technológia területén. Az USA-ban a technológiába történő összes kockázati tőkebefektetés négyszeres az európai értéknek. Ez hatalmas versenyképességi hátrányt jelent Európának.

A piac szegmentálódása további problémákat okoz; több finanszírozási alap nem tud eléggé szakosodni, és vezetőik nem tudják megszervezni a sikeres befektetésekhez szükséges sajátos ágazati szakértelmet. Az eredmény az, hogy a kockázati tőkepiac kevésbé hatékony, mint az USA-ban. A vezető és a rangsor végén kullogó kockázati tőkealapok megtérülései közötti eltérések azonban meglehetősen nagyok. A vezető finanszírozók folyamatosan megfelelő megtérülést produkálnak.

A sikeres kockázati tőkebefektetés kulcsa a kilépési stratégia – az a pont, ahol a kockázati tőke tulajdonosai befektetésüket máshova helyezik át, a pénz ezzel felszabadul új vállalkozások finanszírozására. Az európai piac sajnos e szakaszban is gyenge. A javulást az értékpapírok piaca nagyban segítheti. Arra van szükség, hogy az EU egész területéről bárki könnyebben bejuthasson a nagy növekedési potenciállal rendelkező értékpapírok piacaira, hogy a cégek könnyebben bejegyzésre kerüljenek, az értékpapírok pedig rögtön a rendelkezésre álljanak az EU bármely részéről érkező befektetők számára. A finanszírozáshoz való könnyebb, értékpapírpiacokon keresztüli hozzáférés lehetőséget kínálhat olyan cégek

jegyzésére, melyek versenyfeltételek között kívánják szélesíteni tőkealapjukat. Az értékpapírok tőzsdei bevezetése természetesen kilépési útvonalat is kínál a befektetők számára, más vállalatoknak való értékesítéshez pedig támpontot ad az értékbecsléshez. A 2000-es évek közepén a tőzsdei bevezetések száma megnőtt Európában, de a nemzetközi pénzügyi-gazdasági válság hónapjaiban ez a tendencia leállt. Pedig valamennyi piaci szereplő számára egyértelműen előnyös lenne, ha ezek a tőzsdék tovább fejlődnének, és határokon átnyúló tevékenységet folytatnának, biztosítanák a likviditást, és elérnék a kritikus tömeget a tanácsadó szolgáltatások tekintetében.

A 2005. évi londoni „kockázati tőke csúcstalálkozó” a következő kulcsfontosságú cselekvési területeket határozta meg:

- Ösztönözni kell az informális befektetéseket;
- A kockázati tőke alapoknak nagyobbá és szakszerűbbé kell válniuk és szorosan együtt kell működniük az innováció forrásaival;
- Európának le kell küzdenie a kockázati tőkepiac széttagoaltságát;
- Európának likvid növekedésorientált értékpapírpiacokra van szüksége;
- A vállalkozásoknak növekedésorientáltabbá és befektetésekre későbbé kell válniuk;
- A kormányoknak jutalmazniuk kell a sikert politikáik révén.

Az Európai Uniónak olyan feltételeket kell teremtenie, mely az ágazat ciklikus természete ellenére fenntartható fejlődést eredményez a kockázati tőkebefektetés területén. Ehhez kedvező szabályozási feltételek szükségesek az egész finanszírozási láncban, az előkészítő szakaszt megelőző szakasztól a befektető kilépéséig. Emellett az állami beavatkozást a kereskedelmi piac kiépítésére kell összpontosítani. A piaci kudarc kompenzálására irányuló állami befektetésnek lehetőség szerint korlátozottnak kell lennie, hogy a befektetési döntéseket kizárólag a piaci fegyelem irányítsa a magánszektorral együttműködésben.

5. Európai körkép 2009 közepén⁷

A nemzetközi pénzügyi válság bizalmi válságként jelentkezett, a kereskedelmi bankok korábbi rendkívül rugalmas – esetenként felelőtlen – és olcsó hitelezési stratégiáját a hitelforrások elzárása, illetve szűkítése váltotta fel. E forráshiány fokozottan sújtotta a kis- és középvállalkozásokat. Az utóbbi hónapokba egyre több hír érkezik a hitelválság enyhüléséről, ami a kkv-knak nyújtott hitelek számának növekedésében is tetten érhető. A kép persze nagyon tarka, országonként jelentős eltéréseket mutat. Az alábbiakban – internetes források alapján – vázlatos áttekintést adunk néhány uniós ország helyzetéről.

Magyarország

A válság következtében a magyarországi kisvállalkozások többsége is nehézségekbe ütközött a hitelfelvételek során, ám a lízing alapú finanszírozással kapcsolatos könnyítések megvédik a lízinget nyújtó pénzügyintézeteket, mivel lehetővé teszik, hogy tulajdont szerezzenek a biztosítékként nyújtott ingatlanon. A vissz lízing biztonságot nyújt a hitelezőknek, a kkv-kat pedig újabb hitelforráshoz juttatja.

Egyszerűsödik a kkv-k adóztatása, 2010 elejétől pedig bármely vállalkozás vezetheti euróban a könyvelését. Az új jogszabályok mellett egyszerűbb feltételekkel igényelhetők az üzletfejlesztéshez szükséges adókedvezmények.

Az Európai Beruházási Bank forrásai ugyan gyorsan elérték Magyarországot, de ugyanilyen sebességgel ki is merültek. Az EBB 40 millió euró értékű hitelt folyósított a környezetvédelmi, energiatakarékosságot ösztönző, vagy infrastrukturális fejlesztésre kkv-k szá-

mára az Erste Bankon keresztül, de ez a keret nagyon gyorsan kimerült. Elemzők szerint az újonnan csatlakozó országok között a magyar kisvállalkozói szektor kedvező pozíciót foglal el a források kihelyezését tekintve.

Franciaország

Franciaországban a vállalati csődök száma történelmi rekordnagyságot ért el. A legnagyobb probléma az ottani megítélés szerint a késedelmes fizetések rendszeressé válása, s ez főként a kkv-kat. A gazdaság megreformálását célzó új francia törvény korlátok közé szorítaná a kései kifizetőket. Valójában a késedelmes fizetések tekintetében Franciaországban nem rosszabb a helyzet, mint az Európai Unió többi tagállamában.

Egyesült Királyság

Megfigyelők szerint elképzelhető, hogy az Egyesült királyság gazdasága lassan talpra áll, a bizalom ugyanis lassan kezd visszatérni a piacra. A Kisvállalkozások Szövetsége (FSB) fellendülést jelentett a kereskedelemben, és megjegyezte, hogy a helyzet érzékelhetően jobb, mint 2008 őszén. A kormány direkt és indirekt eszközökkel ösztönzi a bankokat a hitelforrások bővítésére, különös figyelemmel a kisvállalkozói szférára. Az FSB ugyanakkor úgy tartja, hogy a vidéki vállalkozások számára még mindig a hitelválság jelenti a legnagyobb gondot.

Cseh Köztársaság

A cseh gazdasági kamara felmérésében arról számolt be, hogy a vállalkozások egyre nehezebben jutnak hitelhez, és ez költségeik csökkentésére ösztönzi őket. A forráshiány miatt a cégek háromnegyedének kellett csökkentenie a tevékenységeit, és több mint felük elhalasztotta vagy véglegesen lemondta tervezett beruházásait.

A Cseh Iparszövetség júniusi negyedéves jelentésében arról számol be, hogy a cégek több mint 90 százalékat érinti a késedelmes fizetések problémája. A cseh jogszabályok csak nemrég óta büntetik érdemben a késedelmes teljesítést.

A cseh kormány megindította a „Garancia” elnevezésű programját, melynek keretében betétbiztosítást nyújt a cseh ipar szereplői számára. Az egymilliárd cseh koronát tartalmazó alap meglehetősen sikeres volt, és az üzleti élet szereplői azt szeretnék, hogy a kormány további területekre terjesszené ki a felhasználhatóságot.

Szlovákia

Szlovákiában ez év első félévében a vállalati kölcsönök kissé emelkedtek, bár ezen belül a beruházási hitelek volumene csökkent. A Szlovák Garancia és Fejlesztési Bank egy sor eszközzel igyekszik támogatni a kkv-kat. Ennek részeként szerződést írt alá a kereskedelmi bankokkal, amely gyors bankgaranciákhoz juttatja a vállalkozásokat. Egy felmérés szerint a globális válság közepette a kkv-knak csupán 2 százaléka érzi úgy, hogy a hitelhez jutás súlyos probléma lenne.

A kései fizetések ugyanakkor továbbra is aggasztják a szlovák kkv-kat. A kisvállalkozók 60–70 százaléka mondja azt, hogy a késedelmes fizetés likviditási gondokat okoz. A cégek azonban inkább saját beszállítóik kifizetését késleltetik, minthogy bankhitelhez folyamodjanak.

Olaszország

Olaszországban 2009 első félévében minden harmadik vállalkozásnak gondjai akadtak a banki hitelfelvétellel. A bankgaranciák és a hitelkérelmek tekintetében bajba jutott vállalatok megsegítésére néhány egyesület a kicsi, illetve a regionális bankokkal együttműködésben garancia-stratégiákat dolgozott ki.

A késedelmes fizetések ügye továbbra is nagy gond. Az Olasz Bankszövetség szerint a közigazgatási intézmények 50 és 60 milliárd euró közötti összeggel tartoznak a kis- és középvállalatoknak.

Olaszország kapta a harmadik legnagyobb kölcsönt az Európai Beruházási Banktól. (Spanyolország és Németország többet kapott.) Most az EBB, a kormány és a kisvállalkozások egyesületei megállapodást írtak alá arról, hogy az EBB által nyújtott eszközöket széles körben és teljes körűen felhasználják, és különös hangsúlyt fektetnek arra, hogy a kkv-k egyszerűbben juthassanak EBB-forrásokhoz.

Bulgária

A fizetéképtelenség miatt tevékenységüket megszüntető vállalatok száma ez év tavaszára duplájára nőtt. A külföldi tőkén nyugvó vállalatok számára könnyebb a talpon maradás, mivel az anyavállalatok képesek bolgár részlegeiknek segítséget nyújtani. A bolgár vállalatok többsége azonban tudja teljesíteni a megrendeléseit, mert a kereskedelmi bankok nem nyújtanak számukra hitelt. Leggyakrabban a turizmushoz és az építőiparhoz kapcsolódó vállalatok mennek tönkre, de nem kerül el a válság a fémipari szektort sem.

A hitelekhez való nehéz hozzáférést csak fokozza a kései kifizetések problémája. A statisztikák szerint a közintézmények fizetési kötelezettségeinek késedelmes fizetése 70 százalékkal nőtt az idén. A késedelmes fizetéseket szabályozó irányelv megvalósítása csak kis mértékben sikerült és a legtöbb vállalatot súlyosan érint a probléma.

Írország

Írországban egyre romló gazdasági helyzettel találkozhatunk, annak ellenére, hogy mind nemzeti, mind európai szinten rengeteg intézkedés történt. A kormány több mint egymilliárd eurós rekapitalizációs csomag részeként megköveteli az ír bankoktól, hogy növeljék a kkv-knak nyújtott hitelek összegét. Az új hitelezési szabályokat az év elején vezették be, de az üzleti szervezetek szerint a banki alkalmazottaknak csak kis része van tisztában a jogszabály tartalmával. Bár az Európai Beruházási Bank több milliárd eurót tett szabaddá, ezeknek a pénzek láthatóan nem jutnak el a rászorultakhoz.

Jegyzetek

¹ A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása – A kis-és középvállalkozások gazdasági növekedésének finanszírozása. [www.europarl.europa.eu/...com\(2006\)0841_/com_com\(2006\)0841_hu.pdf](http://www.europarl.europa.eu/...com(2006)0841_/com_com(2006)0841_hu.pdf)

² „Gondolkozz kicsiben”. Európai Kisvállalkozói Intézkedéscsomag. („Small business Act) – Vállalkozásfejlesztési Kiadványok. 2008.

³ Uo. 4. oldal.

⁴ *Imre Szabolcs*: Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikája, különös tekintettel az építőiparra (In. Lengyel Imre–Rechnitzer János: A Magyar építőipari vállalkozások lehetőségei az Európai Unió csatlakozás utáni időszakban, Novadat Kiadó, Győr 2006).

⁵ Az 1. jegyzetben jelölt dokumentum alapján.

⁶ Az 1. jegyzetben jelölt dokumentum alapján.

⁷ Vegyes képet mutatnak az európai vállalkozások a válságban. www.euractiv.hu/